Висновок. Отже, основними причинами внутрішньої міграції української молоді в 1985-1991 роках були низький рівень життя, проблеми газифікації, соціального забезпечення сіл. Також політика 60-70х років знищила велику частину дрібних сіл, і запустила невідворотній урбанізаційний процес. Державні заходи, що до покращення стану українського села, не були виконані в повній мірі, або були зведені на нівець місцевою владою, через не розуміння, або не компетентність. На фоні посилення міграційних процесів загострилась і демографічна ситуація, населення міст зростало, а в деяких селах взагалі не було дітей, що з часом призводило до повного обезлюднення маленьких сіл.

Список використаних джерел та літератури

1. Гаврилюк О.К. Диференціальна та недиференціальна урбанізація в Україні у радянську та пост-радянську еру. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Геологія. Географія. Екологія», 2021. Вип. 55. С. 141-158. https://periodicals.karazin.ua/geoeco/article/view/18396

2. Даниленко В. М. Україна в 1985-1991 рр.: остання глава радянської історії / НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2018. 278 с.

3. Дмитренко А. Стовбихва: виселене село в джерелах усної історії. Краєзнавство. 2019. № 4. С. 15.

4. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження : в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін. ; відп. ред. В. А. Смолій ; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.] ; НАН України, Ін-т історії України. Київ: Ніка-Центр, 2011. Т. 2. 608 с.

5. Історія українського селянства: Нариси в 2-х т. / НАН України; Інститут історії України / В.А. Смолій (відп.ред.) Київ: Наук. думка, 2006. Т.2 653 с.

6. Падалка С. С., Кириленко І. Г., Вергунов В. А. Аграрна історія України. У 3-х ч. – Ч. ІІ: Радянська доба 1917-1990 рр. Київ: Аграрна наука, 2019. 458 с.

7. Панченко П. П., Шмарчук В. А. Аграрна історія України: Підручник. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2000. 342 с.

УДК 94:796.032.2]:316.752.4«1980:1984»

Олег ШЕВЧЕНКО,
Лілія СТРЕЛЬЧЕНКО
(м. Київ)

Пропагандистське висвітлення Московської олімпіади-80 та Лос-Анджелеської олімпіади-84 в радянських та американських засобах масової інформації

Розглянуто особливості природи спортивних бойкотів як актів політичного протесту, що дає змогу краще зрозуміти сутність протистояння двох держав – Сполучених Штатів та Радянського Союзу. Визначити роль друкованих засобів масової інформації як елементів пропагандистського спрямування в системі загальнодержавного управління.

Ключові слова: Олімпіада, преса, ЗМІ, бойкот, протест, держава, конфлікт.

Постановка проблеми. Одним із найбільш цікавих, проте й найменш представлених в радянській та американській історіографії часів «холодної війни» є період 1980-1984 рр., які стали піком протистояння двох політичних блоків: країн Варшавського договору та держав-учасниць Північноатлантичного Союзу. Внаслідок введення контингенту радянських військ на територію Афганістану США, Канада, Туреччина, Південна Корея та інші підконтрольні Сполученим Штатам країни оголосили бойкот Олімпійським іграм у Москві, тобто Радянському Союзу. У цілому в змаганнях не взяли участі спортсмени з 64 держав.

У відповідь на такий вияв політичного протесту Олімпійські ігри в Лос-Анджелесі, що мали відбутися 1984 року, взялися бойкотувати всі країни соціалістичного табору, окрім Румунії, Югославії та КНР. Офіційним виправданням бойкоту стала відмова організаторів Олімпіади-84 надати спортсменам із Радянського Союзу та інших країн Варшавського договору належних гарантій безпеки. Своєрідною «альтернативою» мало стати змагання «Дружба – 84», організоване дев'ятьома країнами соціалістичного табору.

Вивчення природи спортивних бойкотів як актів політичного протесту дає змогу краще зрозуміти сутність протистояння двох держав – Сполучених Штатів та Радянського Союзу у вищеокреслений період – політичного та одночасно ідеологічного, разом з тим – визначити роль друкованих засобів масової інформації як елементів пропагандистського спрямування в системі загальнодержавного управління.

Історіографія проблеми. Дослідження, що стосуються впливу друкованих засобів масової інформації і пропаганди на свідомість радянської людини, ролі преси у формуванні «нової радянської людини», зокрема, її моральної місії. У цьому аспекті надзвичайно цінними є дослідження І. Валько [1] яка розглядала взаємовплив особистості і преси, аналізувала різницю в призначенні «буржуазної» та «комуністичної» преси, яка, на її думку, полягає в тому, що основною функцією першої є, перш за все, інформативна, а другої-аналітична, виховна, яка реалізовується завдяки тому, що на шпальтах газет подається офіційна позиція КПРС, що є авторитетом для радянської людини, тим самим відбувається процес перейняття народними масами цієї позиції. Вона зазначала, що моральна місія радянської преси буде тим успішніше, чим активніше вона буде викривати вади буржуазного світу.

У питанні аналізу радянсько-американського протистояння 1979-1985 рр. цінною є праця Ігоря Панаріна, який досліджує інформаційні війни двадцятого-двадцять першого століття, методи їх ведення, перебіг. Картину може доповнити доробок А.Золова та А.Захарової[2], які також вдаються до аналізу цієї проблеми.

Американська преса – «Time Magazine» за аналогічний період: з травня по серпень 1980 року; з травня по серпень 1984 року, які доступні в online, також містять багато інформації стосовно проведення московських та лос-анджелеських змагань [3].

Радянська преса – статті газети «Советский спорт» за період: з травня по серпень 1980 року; з травня по серпень 1984 року, що пояснюється прагненням прослідкувати еволюцію поглядів, ставлення преси як до Московської, так і до Лос-Анджелеської олімпіад – від моменту підготовки до проведення і

завершення. «Советский спорт» був офіційним органом Комітету з фізичної культури та спорту при Раді Міністрів СРСР.

Метою нашого дослідження є визначити позицію та пропагандистську роль радянської та американської преси у ході висвітлення змагань Московської та Лос-Анджелеської олімпіад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Радянсько-американські відносини за 1970- 1984 роки пройшли складний і суперечливий шлях від жорсткої конфронтації до розрядки і від неї до нового загострення міжнародної напруги, що поставила світ на межу нової світової війни. В її основі лежали концепції ідеологічного протистояння і боротьби двох систем. У брежнєвського керівництва з'явилися два серйозних досягнення: забезпечення військово-стратегічного паритету з США і політика розрядки початку 1970-х років. До початку 1980-х років СРСР втягувався в черговий етап гонки озброєнь, який ще більш підривав стан радянської економіки.

Згідно з радянською версією, «розрядка» розумілася як: зменшення загрози світової війн; стабілізація міждержавних відносин у Європі; заходи щодо роззброєння; пожвавлення економічних контактів. Західна версія «розрядки» передбачала трохи інші її засади: зменшення загрози війни; контроль над озброєнням; продовження політики стримування комунізму (у т.ч. у країнах «третього світу»); необхідність демократизації СРСР та його союзників, відмова з їхнього боку від основ «диктатури пролетаріату» та антизахідних концепцій. За наявності таких різних підходів розрядка була приречена[4].

На 1980 рік припав пік політичного протистояння Радянського Союзу зі Сполученими Штатами Америки, в результаті чого відбувся бойкот XXII Олімпійських ігор у Москві Сполученими Штатами та їхніми союзниками. Американське керівництво пов'язувало свої дії із загрозою, що виникла після введення радянських військ до Афганістану, радянське – із фіаско Сполучених Штатів перед Радянським Союзом. Відповіддю на американський протест послугував радянський у 1984 році змагань літньої Лос-Анджелеської олімпіади. Офіційним поясненням радянської неучасті було «недотримання організаторами Ігор гарантій безпеки спортсменів із країн соціалістичного табору[5, с. 198].

Акції демонстративного публічного політичного протесту під час підготовки та проведення чергових Олімпійських ігор та інших змагань траплялися ще задовго до Московської олімпіади, і приклад яких дає підстави розглядати це як інструмент політичного маніпулювання тієї чи іншої держави, що має на меті зміну «політичного порядку денного» на свою користь. Це все відбувалося не дивлячись на заборону Міжнародного Олімпійського Комітету, втілену в Декларації про заборону використання спорту як інструменту політичного тиску.

У будь-якому разі, наслідки прояву такого різновиду політичного протесту виявилися складними для обох держав, і призвели до загострення внутрішньополітичної ситуації у кожній з них. З метою врегулювання внутрішньополітичних конфліктів та непорозумінь, зокрема, із населенням, влада використовувала засоби масової агітації та пропаганди для формування лояльної громадської думки.

У ході «інформаційного протистояння» як перед радянською, так і перед американською пресою поставали складні завдання політичного й суспільного характеру, такі як формування лояльної громадської думки всередині країн,

формування «образу ворога» супротивника, підтримка власного іміджу і ті. Ці завдання формувалися відповідно із засад внутрішньої і зовнішньої політики держав. Так, на характер діяльності радянської преси впливали, наприклад, такі фактори, як необхідність реалізації Програми миру, проголошеної на XXV з'їзді ЦК КПРС, доктрини Брежнєва, курсу на зміцнення ролі партії всередині держави, взятого у 1977 році, і закріпленого в Конституції. На американську пресу так само впливав політичний курс, взятий до виконання керівництвом країни, спрямований на те, щоб дискредитувати Радянський Союз в очах світової спільноти. Американська преса керувалася такими аксіомами зовнішньої політики США, як визнання їх світовим лідером, наділення місією із поширення ідей демократії у світі та інші[6].

Повідомлення, що з'являлися на шпальтах радянської преси і так чи інакше стосувалися Сполучених Штатів, були більш емоційними, ніж аналогічні в американській пресі, що мали більш стриманий тон висловлювань. Радянська преса також активно використовувала прийом апеляції до авторитетів – іноземних газет та журналів. Американська преса такий прийом не використовувала взагалі. Натомість, їй до смаку було висміювання, іронічне представлення деяких деталей, пов'язаних з організацією Московської олімпіади, вона вдавалася навіть до відвертого спотворення фактів.

Висновки. Отже, на кінець 1970 – х рр. радянська та американська преса були одним із інструментів ведення «інформаційної війни» при вирішенні політичних питань. А Московська та Лос-Анджелеська олімпіади стали зручним приводом для спроб «нейтралізації» супротивника, як для Радянського Союзу, так і для Сполучених Штатів.

Список використаних джерел та літератури

1. Валько И. В. Пресса в системе нравственного воспитания (опыт комплексного этико-философского и социологического исследования): Автореф. дис…. канд. филос. наук. Киев, 1997. 22 с.

2. Золов А.В. США: борьба за мирвоое лидерство (К истории американской внешней политики, XX век): Учебное пособие: В 2 ч. Ч.2. / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://window.edu.ru/window_catalog, Война за мир: СССР, США и политика разрядки в "долгие" 1970-е./ Пер. с англ. А.Захарова / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://magazines.russ.ru/nz/2007/2/ni10

3. Advice for the New Man. - Time Magazine. 1980. May 12. [Електронний ресурс]// Режим доступу: http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,920863,00.html Kissinger: What Next for the U.S.?- Time Magazine. 1980. May 12 / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,920862,00.html

4. Кенан Алиев. Организатор бойкота Игр-1980: «Олимпиада – это всегда политика». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.svobodanews.ru/content/Article/441487.html

5. Добрынин А. Сугубо доверительно. Посол в Вашингтоне при шести президентах США (1962-1986 гг.). Москва: Автор, 1996. 529 с.

6. Андрющенко Е. Матеріали архівів КДБ про Олімпіаду 1980 року. Влада СРСР боялася українських націоналістів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.radiosvoboda.org/a/30733630.html